

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Yeri'at Shelomoh ...

Pappenheimer, Salomon Seligmann

המלש, מיהנפפ

Dyhernfurth, [5]571 [1810/11]

ונ העירי

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8834

יריעות שלמה חלק ג יריעה נה נג

ע"ש שהוא טרף ומזון של צ"ח הטורפים (דער טראהם) שכל מה שנקר' בבחי' צ"ח מזון נקרא בבחי' כ"ח טרף מענין הטרפה וחטיפה שאינם אוכלים מתוך מקוון צמח רק טורפים וחוטפים המאכל במהירות. וכענין והנה עלה זית טרף בפיהו (בראשית ח' י"א) אלא שברדך מל"נה יקרא ג"כ מזון האדם טרף כמו ותהן טרף לביתה הטריפני לחם חקי. וע"י זה הענין אפשר שיש ג"כ הדל עממי בין עלה לטרף והוא ששם עלה הונח על העלים הגמורים שכבר גדלו כל צורכן שחשטנו ונתקשו קצת ואבדו השימונית המזון בעלין הרכים עד שאינן ראוי עוד למאכל הצ"ח ונקראו עלי' ג"כ מענין הסחלקות שהם המסחלקים ראשנה בערך אל העלין החדשים שלא גדלו עדיין כל צרכן שהם רכים ושמינים ודבוקים היטב בגוף הצמח קשים מלהסחלק מוננו ואוחז העלים הרכים החדשים יקראו טרף שהם המזון היומר חביב להצ"ח לפי שהם רכים ושמינים. וברדך הזה אפשר עוד לומר ששם טרף שם האר כללי כולל כל מיני עלין הן קשים הן רכים ונקראו טרף ע"ש שהם עצמם טורפים וחוטפים את מיץ הצמח המזומן לכנס בגוף הפירות והעלים טורפים אותם וע"כ נשארו הפירות רזים וכחושים שמשום כך ג"כ כורחים בעלי הגן והפרדס את העלים כשיחרבו יותר על הצמחים כדי שלא יהיו טורפים וגזולים מזון הפירות ושמינים. כענין שזרחין מן הגפן אותן הענפים הרכים הנקראים זלולים כמו וזרת הזלולים במזמרות (ישעי' י"ח ה') מלשון זולל וסבא שזללים ויונקים עפים הגפן (פרעכסר) וכן יקראו כל"ח (רייזר) מענין גולה והטרפה. וענין יריעה הסמוכה :

יריעה נו

ענף. עפא. דליה. שוכה. בר. שליחה. נמישה. נצר. סעיף. סרעף. פארה. שריג. זלול. אמיר. זמורה. יונק. סנסן. שחף הודאת אלה השמות על הצמח היוצא מן זדי האילן שיש לו ג"כ צורת אילן אלא שהאילן יוצא מן הפרש שמת בקרקע כו 26

וכטסים דקים שהם העלין המזינים ביותר באילנות וצמחים העושים פירות לאכילה (בלעטטר). ויש מהם שאינם רחבים אך דקים ומחודדין כמחט שהם המזינים ביותר בעני היער (כאלל בלעטטר) רובן ירוקים (ברין) ויש מהם אדומים ושרוקים או בעלי שאר מראות. נקרא הצמח ההוא הדק הספוגי מאז' שטח או איז' צבע שיה' בשם עלה או טרף. כמו ויתפרו עלה תאנה (בראשית ג' ו'). וטרפי צמחה חביב (יחזקאל י"ז ט'). ותועלת העלין הוא כדי לקבל הגשם והטל היורד על הצמח מלמעלה שלפי שהם רכים וספוגיים ובעלי שטח הם בולעים ביותר מי המטר והטל וסולטים אותם שוב לגוף הצמח כי לחותיהם האדמה לבד שהצמח יונק מלמטה אינו מספיק לבדו להחיות הצמח ולגדלו כ"א צרורף אל המים היורדים עליו מלמעלה וגם באותן המים עצמן לא ה' ספוק ללחלח הצמח ולהשקותו כפי צרכו בזולת העלים שהם כמו כלים ומזרקים לקבל המים שמלמעלה. ובצחינה הזאת אין הפרש עממי בין עלה לטרף שהוראת שניהם על הירק הדק הספוגי שבצמחים. והם רק נבדלים בקריאת השם בצחינת חלוסי המקריים שלהם. שלעלים צ' מקריים. הא' שאינם בני קיימא בגוף הצמח שהצמח נשאר קיים והם כופלים ואפי' בצמחים שהם עצמן ג"כ כפסדים כשיבוא החורף אפי' העלים נופלים תחלה תמיד קודם הפסד גוף הצמח. והמקרה הב' של עלי' שהם משתמשים למזון העופות והחולעיים והרמשים שאין להם שליטה בגוף הצמח שהוא קשה ונונים מן העלים שהם רכים. בצחינת המקרה שאין העלים בעלי קיום בגוף הצמח הוכח שם :

עלה. והוא מלשון עליה וכלוק כמו העלו משביב למשכן קרח. כמלות גדים בעתו. אל תעלני בחי ימי. והוא ענין עלה שעולה ומסחלק מן הצמח שלפיקר ירמו תמיד קלקול הצמח ע"י קלקול העלים לפי שהעלים מתקלקלים ונפסדים תחלה ועל ידיהם ניכר קלקול הצמח שכל צמח שנושר עליו סימן שהוא מקולקל ונפסד, כמו ועלהו לא יבול (תלים א' ב'). כאלה נבלת עלה (ישעי' א' ל'). והעלה נבל (ירמו' ח' י"ג). לא יבול עלהו (יחזקאל מ"ז י"ב) ומלת עלהו שם המין (גבלעטטר) כשם שער שערת ראשו היינו רבוי שערות. ובצחינת המקרה הב' שהעלים מזון לב"ח נקרא העלה טרף

יריעות שלמה חלק ג יריעה נו

הקרקע . והנחמה ההוא יוצא מן האילן ונוטה למן
הגד (לוי'ג . אסט) . שלפיכך נקרא זה הנחמה
היוצא מזד האילן בשם בן לדעת קצת מפרשים כמו
ועל בן אמצה לך (תלים פ' ט"ז) שנחשב האילן שהוא
האב הכולל והענפים כבנים היוצאים מן האב ולהם
שוב בנים ובני בנים שלשים ורבעים דהיינו ענפים
וענפי ענפיהם הדקים כחנוקות והם נושאי העליון
והפירות . זהו ההוראה הכללית באלה השמות .
ולחבדיל בנייהם צריך שנקדים המלה הענין הידוע
לכל והוא . שכל אילן יש בו שלשה סדרים של
ענפים . החתיים שנים ושלשים . או החמונים .
אמצעיים . ועליונים . החמונים לפי שהם קרובים
וסמוכים יותר אל השרש שמהם הקרקע שבו כל כח
הצמיחה הם ארוכים ועבים כמעט כהאילן עצמו ומחמת
גודל אורכם ועובים וכובדם הם נוטים יותר למן הגד
ממה שהם נוטים כלפי מעלה היפך טבע של שאר צמח
שדרכו תמיד לצמח ביושר כלפי מעלה אל נכח פני
השמש . וכל אחד מאלה הענפים החמונים הגסים
יקרא שבט (שטאק . שטעקן) שלפי שהוא עב
וחזק לוקחין אותו לרדות בו בני אדם ושאר ב"ח .
כמו כי יכה איש את עבדו בשבט . שנט מוסר .
והוא בעצמו יקרא ג"כ במטה מלשון נטיה (כייגן)
לפי שהוא בגידולו נוטה יותר למן הגד ואינו עולה
ביושר כלפי מעלה כהאילן עצמו . כמו מטה משה .
מטה אהרן בחוד מוטתם . והושאל מזה לקרא לכל
ראש בית אב היוצר קרוב וסמוך אל האב הראשון
הכולל . בשם שבט ומטה . כמו מטה ראובן . שבט
ראובן . שיעקב ב"ח ה' האב הכולל כהאילן עצמו .
ובניו היוצר קרובים אליו יקראו ע"ש הענפים
החמונים היוצר קרובים אל השרש בשם מטות
ושבטים (שטאב - שטאס) . זהו ענין ענפים
החמונים .

האמצעיים . הם הענפים שנאמצע האילן והם
בבד בלתי ארוכים ועבים כ"כ
בהחמונים לפי שהם רחוקים שוב מן השרש ונחמט
כח צמיחתם במקנה . ולפי שאינם כבדים כ"כ גם
גלויים יותר לעין השמש הם נוטים ג"כ יותר כלפי
מעלה ממה שהם נוטים כלפי הגדדין גם מחמת גלויים
נגד השמש יש בהם ג"כ יותר עליון ופירות מתה שנמצאו
בהחמונים גם הפירות שבהם יותר מתוקים מן הפירות
שבהחמונים שאין חוס השמש שולטת בפרי החמונים

כ"כ ואינם מחבשלים הטוב :
אמנם הענפים העליונים . שהם בראש האילן
הם שוב יותר
קצרים ודקים אפי' מן הענפי' שנאמצע האילן . לפי
שהם יותר רחוקים שוב מן השרש הצמיחה ולפי דקותם
וקלותם הם עולים ג"כ ביושר כלפי מעלה כמו האילן
עצמו בזולת שהם נוטים ג"כ קצת למן הגד . והפירות
שבהם הם יותר מתוקים וערבים מכל שאר הפירות
שנאילן לפי שהם גלויים מכל כד לעיני השמש :

וזאת החלוקה של שלשה סדרי ענפים הוא בדרך
כלל כפי המצוי בכל האילנות שאע"פ שיש
ברוב אילנות הרבה סדרי ענפים זה על זה יותר מג'
סדרים לפי גובה האילן ורצוי כח צמיחתו ? ת"מ לא
יחשבו הסדרים כולם רק לג' סדרים והסדרים שביניהם
יחשבו אם לסדר החמון או האמצע או העליון . וכן
מה שאמרו מענין נטיח הענפים למן הגד או כלפי
מעלה היינו ג"כ כפי המצוי ברוב האילנות אבל יש מין
אילנות שכל ענפיהם אפי' החמונים בלתי נוטים רק
כלפי מעלה עד שאינם נוטים כלל ליושר קחיהם
כעין מין האילנות הנקראים בל"א (פאפעלען) . ויש
שוב מין אילן שכל ענפיו ואפי' העליונים כפופים רק
למטה כעין האילנות שקורין בל"א (צירעסן) אך מה
שדרכו כאן היינו כפי מה שמצוי ברוב מיני אילנות
כמו כן בצמיחה העליון והענפים אין כוונתנו כאן דוקא
לצמח ההוא הנקרא אילן בפרטות אבל כוונתנו לכל
צמח הגדל בצורת אילן שיש בו עליון וענפים יהי' אילן
או ירק אלא שכל שמות של ענפים שימש בהם במקרא
הכוונה בהם לענפי האילן בלבד . ועוד ממה שידוע
לכל הוא שצמיחת האילן אינו דוקא מן הורע שלו
שזרעים בקרקע בגון גרעיני הפירות . אבל הוא
צומח ומתהווה ג"כ אילן מן היחוד והענף שכורחין מן
אילן אחר כשנוטעים אותו בקרקע עושה שורש וצומח
ומתהווה אילן גדול כי כח הצמיחה והפריה ורביה בלתי
מונח בורע האילן בלבד אבל הוא מופשט ומתפשט
בכל האילן כולו . ואחרי הודענוך כל זאת נבוא
מעשה אל באורך הבדלי השמות שזכרו :

שם שזכרה . שריחה . נמישה . ובד .
מורים בולם על הענפים החמונים שנאילן
(אעסטע) . נקרא הענף החמון שיבה מלשון
סוכה וסך' כענין ושכתי כפי . שלפי שהוא קרוב
וסמוך

וסיוך לארץ הוא סוכך ונתון כל ליושב תחתיו משא"כ
 הענפים שבגובה האילן שאינם סוככים מגשם ומטר
 הבא מן הגד גם אין נוהגים כל למה שלמטה מהם
 המקבל כלווי השמש מן הגד . והוא ענין ויכרח שוכת
 ענים גם העם איש שוכה (שופטים ט' מ"ח ומ"ט)
 שלפי שהענף התחתון עב ובלתי לה כ"כ כשאר
 הענפים הדקים גם העלים שבענף התחתון יותר
 רחבים מן עני שארי הענפים לפיכך הוא מוכשר
 ביותר להציה ולהדליק את הצריח . ובבחינת התפשטות
 יתירה שבענף התחתון שהוא מתפשט בין לאורך בין
 לרוחב יותר מכל שאר הענפים . נקרא בבחינת
 ההתפשטות לאורך שר"יח או שליחה כמו שלחך
 טרדם רמונים (שה"ש ד' י"ג) . שלחתיק נטשו
 עברו ים (ישעי' ע"ז ח') וכענין חשלה קציריה עד
 ים (תלים פ' י"ב) . ובבחינת ההתפשטות ברוחב
 נקרא בטיישה כמו ואת הנטישות הסיר התו (ישעי'
 י"ח ה') כענין וינטשו בעמק הרפאים (ש"ב ה' י"ז)
 דהיינו לרוחב העמק . ואומר ע"ש ד' מני ההתפשטות
 שלחתיק נטשו עברו ים (ישעי' ע"ז ח') והיינו
 התפשטות לאורך (אויש גשטרעקט) גם ברוחב (אויש
 גברייטעט) . ושם בר' הונח על אותו ענף התחתון
 היוצא מתחת הקרקע בשוק עם האילן דהיינו שיוצא
 מיד מן שרש האילן עצמו ומחבלה על הארץ כאילן
 בפ"ע שאינו ניכר שהוא ענף רק נבלה כאילן בפ"ע
 אלא שאינו עב כמו האילן עצמו והוא מלשון בורד' .
 שדוד מן גוף האילן והולך לבדו (אפ לעגר) . אמר
 ותעט נדים (יחזקאל י"ז ו') שסימן הגומח הטוב
 כשיצאו עוד סביב לו מן השרש נמחים נדים . וכן
 וחלף אש ממתה נדיה (שם י"ט ו"ד) דהיינו מן
 הנדים הגוטים מיד מן השרש לבדל בפ"ע . ולפי שזה
 מין הענף צומח ישר בגוף האילן ואינו מהתקם לכאן
 ולכאן כשאר הענפים שמתקמחים לכאן ולכאן כנחש
 גם הוא חזק ביותר לפי שיניקהו מן השרש עצמו .
 ועם אלה התעלות יש לו עוד מעלה שאינו עב וכבד
 כ"כ כהאילן עצמו . משום כך לוקחין אותו לכל מיני
 תשמישים לשאת משאות ולכל כיוצא בזה במקום שר"ך
 דבר חזק ארוך ושאינו כבד כדי שיהי' נוח להשתמש
 בו . ונקרא זה כלי השמש ג"כ בשוקו השם בר' .
 כמו ועשית נדי עני שטים . נדים למזבח . ע"ש
 שלוקחין אותו מענף הקרא נדי . והוא בעצמו נקרא
 ג"כ כ"ט כמו ונתנו על המוט (במדבר ד' י')

וישאוהו צומט בשנים (שם י"ג כ"ב) . וישאו את
 ארון האלהי' בכתפם צמוטות עליהם (דה"א ט"ז ט"ו)
 והלא המצוה לשאת הארון בנדים לא צמוטות אלא
 שהגד והמוט אחד שנקרא הגד מוט מענין מטה ונטיה
 כמו מתטה נדיה שהגד השוק שבהן ענף
 גדול וכללי הכוונה מן האילן וכמבואר . ובל' חז"ל
 יקרא הענף התחתון ג"כ ידור כמו ימור של חמיה .
 והוא מלשון אחרית שהוא באחרית ותחתית האילן .
 זהו ענין הענפים התחתונים :
 הענפים האמצעיים . עליהם הונחו שמות .
 ענף . עפא . סעיק .

ברעף או שרעף . וזוה צריך שחלע שערך
 ועפא ענין אחד שניהם
 משרש א' שרש שניהם עף . מלשון התעופפות
 ופריחה באויר כי כן הענפים האמצעיים לפי מה שחס
 כבר בגובה האילן ומתפשטים באויר הרי הם כאלו
 עופפים ונשארים באויר כעוף השמים ויותר נראים
 כעופפי' בזמן שיגיעם הרוח אז נראים ממש כעופפים
 שראשיהם הפנימי הדבוק באילן אינו נראה רק ראשיהם
 שכלפי חוץ ושבה חנועתם כאלו יעופו באויר וכענין
 מי אלה כעב העופנה . אלא שבשם עפא האל"ף
 נוספת כי כשאר מציין עפאים יתנו קול (תלים ק"ד
 י"ג) האל"ף נחה והיו"ד נעה בחירק כענין שומר
 פתאים ה' שהל"ף נחה והיו"ד נעה כאלו כתוב פתאים
 וכמ"ש עד מתי פתים תאהבו פתי (משלי א' כ"ב)
 כך עפאים כמו עפיים . וכן בל' ארמי נקראים עלין
 של אילן עפיה כמו עפיה שפיר ואחרו עפיה (דניאל
 ד' ט' וי"א) שגם העלין נראים בנטיבת הרוח
 כעופפים . והרי בשם עפא אין שרש רק עף . כנגד
 זה בשם ענף היו"ן נוספת ושרשו ג"כ רק עף . כי
 כבר נמצא בכמו זה הרבה שמות שהגו"ן האמצעי
 נוספת גם . כגון חגש מן מטה . בנת מן צה .
 זכ מן זב ענין זיבה . ענד מן עדי ענדס לגרגרתך
 היינו עדי . ענף וענקים לגרגרתך מן עק ענין
 מוטקה שמעיק את הזואר . זנה מן זה ולא יזח החשן
 עיין באור זנה . זנק יונק מן הבשן מן זק ענין נוילה
 יזקו מטר לאדו . חנף מן חף לשון חסוי והעלמה
 הגריעות . טנף מן טף לשון טפטוף . כנף מן כף
 על כפים הקוחד . לנף מן לף ענין לטוי . כך שם
 ענף מן עף לשון תעופה ועופפות . גם כשנאמר
 שאין

יריעות שלמה חלק ג יריעה נו

שאלו הנו"ן בענף נוספת הנה הוא שם מורכב מן
 ע"ף - ג"ף - ע"ף לשון עופפת וכף לשון תנופה
 והגבהה שהוא בגובה לא למטה וארז
 פשטי הפנים עפא זענף ענין אחד מורים שניהם על
 הענפים האמצעיים . לזה אמר וענף עץ עבות
 (ויקרא כ"ב ת') ור"ל מן הענפים האמצעיים שהם
 מרובין בעלין יותר מכל שאר הענפים כמבואר לעיל
 כי עיקר ההקפד שיהי' עבות דהיינו מעובה בעלין
 ואלו ימצאו בענף התחתון של הדם עליו מרובין הי'
 ג"כ כשר אלא שדיבר הכתוב בהוה שרוב העלין מצוים
 יותר בענפי' האמצעיים . ואמר וענפיה ארזי אל
 (תלים פ' י"א) והוא דבר חדוש שאפי' הענפים
 האמצעיים שאין דרכם להיות עבים וארוכים כ"כ
 כענפים התחתונים אפי"ה היו כארוכים ארוכים ועבים .
 ואמר לעשות ענף ולשאת פרי (יחזקאל י"ז ח') .
 ונשא ענף ועשה כרי (שם שם כג) : וכן פריה
 וענפה (שם י"ט י') שהזכיר תמיד שם פרי אלל ענף
 לפי שהפירות מצוים ביותר בענפי' האמצעיים כמבואר
 לעיל ועוד בכמוך . וכל' חז"ל יקרא הענף האמצעי
 נוף אילן בארץ ונפו נוטה כו' וג"כ מענין תנופה
 ורוממות :

גם שם הענף והרענף ענינם אחד , ומורים
 שניהם על ענפי הענפים
 והם ענפים הקטנים הדקים היוצאין מן הגדולים .
 ואין אותן הפגולים שהענף מתפצל לכאן ולכאן שקורין
 (ראיקון) שהם גסים ועבים . אבל הסעפים דקים
 ביותר ומתפצלים ג"כ טוב להרבה פגולים דקים
 כקולחם ונקראים כל"א (רייזר) והם לבדם נושאים
 סירות האילן רק למעטא דמעטא יוצאים סירות גם
 מן הענף הגם וגם מן האילן עצמו . אמר ארבעה
 ומחשה בסעפיה פוריה (ישעי' י"ז ו') . ואומר ושם
 ירצן וכלה סעיפיה (שם כ"ז י') ואין ראוי למחבל
 בהמה כ"א הענפים הדקים . כי אם שענפי' כאלה
 מצוים ג"כ בענפי' ההתחונים ועוד יותר בעליונים
 מ"מ בענפי' האמצעיים הם מצוים ביותר וגם רוב
 הפירות מצוים בהם . ואומר בסעפתיו קננו כל עוף
 השמים (יחזקאל ל"א ו') שהעופות עושים קנם דוקא
 בין ענפי הענפי' האמצעיים לא בענפי' העליונים
 שלא יהי' הקן מגולה ביותר לעיני השמש ולמטר
 השמים . ולא בענפים התחתונים שלא יהי' סמוכים
 אל הארץ במקום עוברים וצדים למיכר עושהו הקן

באמצע האילן ובמקום מוננע בין סבכי ענפי הענפים .
 וכן יקראו הנקעים הדקים שבסלע ג"כ סעפים כמו
 ובסעפי הסלעים (ישעיהו ב' כ"א) שהסלע מתבקע
 חמלה בקע רחב ואוחזו הבקע מתפצל טוב לבקעים
 דקים כהתפצל ענף האילן לפיכך יקראו סעפים .
 ועל דרך המליצה השאיל שם סעיף להוראת מחשבה
 עקומה המתפצלת לכאן ולכאן כענף אילן שאינה
 הולכת על קו ישר ע"כ ההיקש האמתי (רענף) כמו
 סעפים שנאמתי ומורתך אבנתי (תלים קי"ט קי"ג)
 מלת סעפים . אם הוא שם תאר לרבים דהיינו בעלי
 מחשבות עקומות (רענף האשטע) הי' ראוי להיות
 בפ"ח וקמ"ז סעפים כמו סרבים גיבים גלבים .
 ואם הוא שם הפועל דהיינו עושים ענינים
 עקומי דעת (רענף מאכר) הי' ראוי להיות סעפים
 במול"ם כמו בווערים דינו בווערים בעם . אבל הוא
 שם דבר' שהנפרד סעף צו"א ע"מ שלו שהרבו
 שלום ויגו שלום מן הים והחט"ף מפני אות הברון
 וטעור המאמר שונא אנכי את הסעפים דהיינו
 המחשבות העקומות המזויות ע"פ הרוב בענינים
 שאין להם יסוד אמתי וקשה להביע בהם אל התולדה
 האמתית בזולת עקומות מפוללות לכאן ולכאן אך
 אבנתי מורתך הצנויה על יסודות אמיתות ויוצאות
 התולדות ג"כ ע"כ ההיקש ההגויי הישר והאמתי
 וידובר עוד מזה בחלק הרביעי אי"ה . ובשחוף השם
 יקראו גם התולדות המחשבות שאינם לבנאי ג"כ
 בשם סעיף והיינו בזמנית שהם יוצאים מיסוד כולל
 כענף כמו בשעפים מחזינות לילה (איוב ד' י"ג)
 לכן שעיפי ישיבוי (שם כ' ז') שהיסוד וההקדמה
 הראשנה המחשבתית היא כענף הגדול הכולל
 והתולדות היוצאות ממנה כענפים וסעיפים דקים :
 בלעגין סעיף הוא בעצמו ענין ברע"ף . בין מה
 שנקרא ענף ובין מה שנקרא מחשבה והראיה
 שסעיף וסרעף מין ענף אחד שאמר והרבינה
 סרעפתיו ותארכנה פארתיו (יחזקאל ל"א ה') ועליהם
 בעצמם אמר טוב (שם שם ח') ברושים לא דמו אל
 סעפתיו וערמונים לא היו כפארתיו הרי ססעיף
 וסרעף לענין ענף אחד הוא . וכן לענין המחשבה
 פעם נקרא סעיף כמו סעפים שנאמתי או בס"ן שעיפי
 ישיבוי . ופעם נקרא סרעף ברוב שרעפי בקרבי
 (תלים ז"ד י"ט) . בחנני דע שרעפי (שם קל"ט
 כ"ג) הרי שסעף וסרעף בסמ"ך או בש"ן הן ענף הן
 מחשבה

מחשבה ענין א' וכן כהז' הרד"ק . ולפי מה שסופי
 החיכות של סעף וסרעף . ע"פ שהוא בעצמו שרש
 של שמות עפא וענף כמבואר למעלה . נראה שהם
 מלות מורכבות והיינו בע - אף . סר - עף .
 סע מענין העתקה ממקומו כמו ויסעס עם הברית
 (שופט' ט"ז ג') . גפן מוצרים חסיע (תלים פ') .
 אבן שלמה . מסע גבנה (מ"א ו' ז') אבנים שנעקו
 מן הסלע הגדול . כמוהו פר מלשון העתקה
 בפשוטו . כי סר לראות . והוא ענין סעף וסרעף
 היינו הענפים הדקים הנעקקים מהענף הגדול ובענין
 שילוח גטישות מלשון שילוח גטישה והעתקה . ומטה
 מענין נפיה מגוף האילן . ובד מענין הכבוד :

ועל הענפים העליונים הונחו שמות דל"ה
 ובפ"רה . אלא שהענפים העליונים בעצמם
 ב' מינים . הסמוכים לראש האילן נקראים דל"ות
 (וויסלען) כמו לפנות דליותיו אליו (יחזקאל י"ז ו') .
 ברוב דליותיו בארך דליותיו (שם ל"א ז' י"ט) והוא
 מגורח דלה לשון רוס וגובה כמו דלו עיני למרום
 (ישעי' ל"ה י"ד) . ארומך ה' כי דלתני (תלים ל'
 ז') . וגם דלה דלה לנו (שמות ז' י"ט) דהיינו
 הגבהת המים מן העומק ושם הכלי המגביה המים
 יקרא דל"י . ובל' חז"ל הדלה עליה את הגפן .
 המדל בגפנים . בדלית ובדקל הכל מענין דל"ה
 והגבהה . אבגם ראש האילן גופא עם הענפים
 הקטנים שפניביו נקרא פא"רה מלשון פאר ונור
 ותפארה (קראנע או קראנץ) שראש האילן עם
 הענפים העוטרם עליו הם פאר האילן ועטרת
 תפארתו . אלא כשאומר פארה בלשון יחיד הכוונה
 לראש האילן עצמו שהוא רק אחד כמו מסעף פארה
 במערה (ישעי' י' ל"ג) כלומר שיגור ראש האילן
 במערה ועי"כ יהי האילנות רמי הקומה גדועים
 והגבוהים ישפלו . וכשאומר פארת לשון רבים רומז
 על הענפים הסובבים בראש האילן (דוא וויספלן)
 כמו ותשלם פארות (יחזקאל י"ז ו') . ותארכנה
 פארתיו (שם ל"א ה') . לא היו כפראתיו (שם שם
 ח') . ובפעלים לא תפאר אחריו (דברי' כ"ד כ')
 כלומר שלא יעלה למעלה ליקח הזמים הנשארים
 בפארות היינו הענפים שבראש היות שלא נשרו ע"י
 חבטת האילן והוא מקפיד לקמהם שהם היותר
 מוצהרים ומצויים שנתבטלו היטב מחוס השמש . ומזה
 הענין ואת פארי המגבעות שש (שמות ל"ט כ"ח) .

פארי פסחים יהיו על ראשם (יחזקאל מ"ד י"ח)
 דהיינו המגבעות שהם בגובה הראש כפארות שהם
 בראש האילן שלפיכך נקראו מגבעות לשון גבעה . כל
 זה יורה שהפארות הם הענפים העליונים ושראש
 האילן . אכן בק"ת מקומות משמע שהפארות הם
 הענפים החתוכים הסמוכים לארץ כמו ותחת פארתיו
 ילדו כל חית השדה (יחזקאל ל"א ו') ואין דרך לחיות
 השדה לעלות באילן לילד תחת הענפים העליונים .
 ואולם אין ראיה משם שכן דרך המליצה להחליף שמושי
 השמות זו תחת זו כדי שלא לשמש במלה אחת פעמים
 הרבה במאמר אחד כי אחר שאמר שם בסעפתיו קננו
 וכו' לא הו' שוב מיופי המליצה לומר שוב בסעפתיו
 וגקט לשון פארות ואין ג"כ צורך שילדו תחת הפארות
 בסמוך ממש כ"א שילדו על הארץ מכון כנגד
 הפארות שזלמעלה אע"פ שהענפי' האמצעים
 מפסיקים כמו שיפול על השוכן בשעה התחתון של בית
 לומר עליו ששוכן תחת הגג כמו שיפול על השוכן
 בשטח העליון לומר ששוכן תחת הגג . גם אפשר שיש
 שני מיני פארות . שהאחד מלשון פאר והוא הענף
 שבגובה האילן שהוא תפארתו והדרו . והשני מלשון
 פרי עם א"לף נוספת ומורה על ענפים הטעונים
 פירות והם אינם בגובה האילן , שגם הענפי'
 החתוכים נושאים פירות ועל זה המין אמר ותחת
 פארתיו ילדו כל חית השדה שלפיכך נחסרה האל"ף
 לפעמים כמו ותשברנה פראתיו (יחזקאל ל"א י"ג) .
 ועל פראתיו היו כל חית השדה (שם שם י"ג) דהיינו
 לאכול פירות הענפים והוא מענין בין אחים יפריא
 (הושע י"ג ט"ו) מלשון פרי :

ישם יובק ויניקות מורה על אחת הצמחים
 הרכים היוצאים סביבות
 האילן אם מן האילן עצמו או מן השרש . שיש להם
 תאר ענפים אבל לא יתהוה מהם לעולם ענף גמור
 אך ישארו תמיד בינקותם רכים ולחים שלפיכך יקראו
 יונקות שהם תמיד כתינקות היונקים משדי אדם כך
 הם יונקים ביותר מלחלומי הקרקע והאילן (ויבלינגע)
 כי לפעמים הושאל הלשון מן האילן לבני אדם . כמו
 מטה ושבת . ולפעמים להיפך מן בני אדם לאילן .
 מן ילדים רכים הנקראים עוללים ויונקים השאיל
 לקרא צמחי אילן הרכים עוללות ויונקות (שעסלינגע .
 וענקר) אמר רטוב הוא לפני שמש ועל גנתו יונקתו
 תנא (איוב ח' ט"ו) . ויונקתו לא תחדל (שם י"ד ז')
 שאע"פ

שאר פ' שנכרת העץ ונתיבם ישאר ונקותיו ממחמת
 רטיבותם המופלג קיימים גם ילאו עוד מן השרש
 מחדש . ויונקו מיבש שלהבת (שס ט"ו ל') שחום
 השלהבת מיבש ג"כ היונקות מה שאין חום השמש יכול
 לפעול . ואלה מיני הצמחים . כל עוד שנשארים
 קבועים באילן לא יללימו לעשות פירות כשאר ענפי
 האילן מזה שיש בהם לחלוטית יתירה מימי מזה שיש
 בהם לחות שרפוי הצריך להוציאה פרי . אך לפי
 רטיבותם היתרה מוכשרי ביותר לעשות פרי כשיקולצו
 ויונטעו במקום אחר שאז יעלו ויצמיחו ויתאוו אילן
 בפ"ע שפ"ז אמר ויעל כיונק לפניו (ישעי' כ"ג ב') .
 את ראש יניקותיו קטף ויביאהו אל ארץ כנען (יחזקאל
 י"ז ד') . ונתתי מראש ינקתיו ושהלתי אני על הר
 גבוה בהר מרום אשהלנו וגשא ענף ועשה פרי והי'
 לארו אדיר (שס טס כ"ב וכ"ג) שמשום כך ג"כ אמר
 בלשון שתילה שעל זריעה זרע האילן נוטל לשון זריעה
 (זעטן) או לשון נטיעה (פפלאנן) אלא שלשון זריעה
 נוטל בין על זריעה אילן בין על זריעה הבוזה וירק
 ולשון נטיעה אינו נוטל כ"א על זריעה אילן בלבד .
 ולקחת יונק מן האילן והנטיעה אותו במקום אחר
 נוטל עליו לשון שתילתו (שטעקן) ואומר שתולה
 לעשות ענף ולשאת פרי (יחזקאל י"ז ח') . שתולים
 בבית ה' (תלים ז"ב י"ד) . בניך כשהילי זמים סביב
 לשלחך (שס קכ"ח ג') דהיינו כיונקות של זית
 שתולים לעשות ענף ופרי (ויחא שטעקרייזר)
 שתולים אותם בשורה וסדר תיושר כך בניך סביב
 לשלחך :

ישם נצרי . הנחתו על האילן בתחלת צמיחתו
 בזמן שהוא עדיין רך ויונק ואין לו
 ענפים עדיין (שפרעסלינג) והוא מעמד האילן הבא
 חיבך אחר מעמד היציאה מן השרש עיין באור לין .
 כמו ונצר משרשיו יפרי (ישעי' י"א א') כלומר כיונק
 רך היוצא מן השרש הוקן שנכרת מעליו האילן ולא
 הצמיח ימים רבים . וכן נצר מטעי (שס ס' כ"א)
 דהיינו הצומח מן הזרע הזרוע והנטוע . וכן ועמד
 מנצר שרשיה כמו (דניאל י"א ו') ר"ל בן שלו ובסיסו
 של מלך הצפון יעמוד מן נצר השרשים של בת מלך
 הנגב . וענין נצר מענין נטיעה ושמירה כמו יצרנהו
 כאישון עינו . ובריחך ינצורו . לפי שהנצר כשהוא
 עדיין דק וקלוט ונמוך צריך שמירה ונטירה יתרה
 שלא ירחקוהו רגלי העובדים ולא יפסידוהו הכהמות

שלפידך עושים תמיד סביב לו כעין גדר של קוצים
 או שאר בנין לעכב העובדים ועי"כ נשאר נצור ושמור
 מן ההפסד משום כך נקרא נצר מענין נצירה
 (הוטטונג) . ואומר השלכת מקברך כנצר נחשב
 (ישעי' י"ד ט') דהיינו כנצר שלא השגיחו עליו ונרמס
 ברגלי אדם ובהמה שלא ילליח עוד לכלום ונתעב
 בעיני בעליו אך לפי זה הענין נקרא נצר חלשון
 שמירה יפול שס נצר לאו דוקא על הצמח היוצא מן
 השרש או מן הזרע הזרוע . שגם הונק הרך הניקח
 מן האילן ונשחל במקום . אחר יפול ג"כ עליו שס נצר
 שהוא ג"כ צריך שמירה יתרה כל שלא נרשע עדיין .
 אלא שלא נחזק ממנו שמוס במקרה כ"א על האילן
 הזרוע או היוצא מן השרש הישן אבל עכ"ז כולל שס
 נצר כל מיני נטעי האילן הרכים הדקים בצמיחת
 שכולם צריכים שמירה ונטירה . ויקראו העוסקים
 במלאכת הנצרים בנטיעתם וצמעתם השמירה הצריך
 להם בשם גוצרים (ריוזרער) כמו יש יום קראו
 נוצרים בהר אפרים (ירמי' ל"א ו') דהיינו העוסקים
 בנטיעת נצרים וכענין שאמר בפסוק הקודם נטעו
 נטעים וחללו . ור"ל שיעזבו הנוצרים את מלאכתם
 בעסק הנצרים ויקראו זה לזה לאמר קומו ונטעה ליון
 וזה דוקא כשענין נוצרים מענין העסק בנצרים אבל
 אלו הי' ענין נוצרים כפשוטו דהיינו שומרי הכרמים
 (וועכטר) כדעת קצת מפרשים לא הי' ענין לומר
 שיעזבו את הכרמים הפקר ונעזב מכל שמירה וילכו
 משם שזה הי' היסוד של נטעו נטעים וחללו . אפס
 שיש ג"כ נוצרים מענין שמירת כרמים ושדות כמו
 נצרים באים מארץ המרחק וכו' כשומרי שדי היו עליה
 מסביב (ירמי' ט"ז ו"ז) . וכן ממגדל נוצרים עד
 עיר מצר (מ"ב י"ז ט') ששומרי השדות והכרמים
 יושבים במגדל שהוא גבוה ויכולים להסתכל
 למרחוק :

אמנם שם שריג . זמורה . וזלזר . שנות
 פרטיות
 מורוח ביחוד על ענפי עץ הגפן . יקראו הענפים
 הדקים שבגפן בשם שריגים (ראקן) . והענפים
 הגסים שבגפן יקראו זמורות (רעבן) . והענפים
 היומר דקים כיונקות האילן שאין טעונים פירות יקראו
 זלזרים (גיין רעבן) כמו וכרת הזלזלים במזמרות
 (ישעי' י"ח ה') יקראו זלזלים מענין זלזלות
 כמו זולל וסבא ומענין פזור (פר שווענדונג) כמו
 הזלים

הזלים זהב חכים . שאלה הענפים אך למותר שאין
 כושאין פירות רק זוללים וחומסים לחות הגפן שהי'
 ראוי לכנס בענבים ודרך לקצס הרובה שילחמו
 פירותיו . וזה שאמרנו שהשריגים ענפים דקים
 והמורות ענפים הגסים שבגפן זה יצא לנו ממשמעות
 הכתובים המשמשים באלה השמות שמשם שריג יאמר
 ישחרבו עלו על צוארי (אי"ב א' י"ד) שהוא ענין
 כסוד וקליעה (פר שלעטון) כמו שיסכסכו
 השריגים זה בזה וזה שייך דוקא בענפים דקים שמצד
 דקוהם ורכוהם מתסכסכים זה בזה ונעשים קליעה
 משא"כ בענפי גסים וקשים שנשארנו נפרדים ואינם
 נכרכים יחד . וכן גידי פחדיו ישרבו (איוב מ' י"ז)
 שהגידים נעשו קליעות כשריגים . וכן הלבינו שריגיה
 (יואל א' ז') והיינו שהלך ירקרקות השריגים ונחלבו
 והענפים הגסים אינם מחלבוני לעולם שנצטע כצבע
 גוף הגפן שנשאר תמיד במראהו בקיץ ובחורף . ומן
 שמושי שם זמורה נראה שוב שהוא מורה על ענפי גפן
 הגסים והעבים . תמה שאמר ויכרתו משם זמורה
 ואשכול ענבים אחד (במדבר י"ג כ"ג) כי הנה אם
 לא התכוונו המרגלים רק להראות גודל הפרי לא היו
 צריכים לכרות רק אשכול הענבים בלבד . אבל
 התכוונו בכריחת גם הזמורה להראות ג"כ עובי
 הענפים וגסותם שהם יותר גסים בערך אל שאר
 ענפי גפן שכמוהם בשאר ארצות :

ישם אמיר . ג"כ שם פרטי לענף העליון שבראש
 הזית בלבד . לפי שלא נמצא ג"כ
 זה השם כ"א אלל זית כמו שנים ושלה בגרמים בראש
 אמיר (ישעי' י"ז ו') . כעובדת החרש והאמיר
 (שם שם ט') והיינו האמיר שגובר מקודם . ושם
 אמיר . נראה שהוא מלשון מר ומרירות . לפי
 שעץ הזית בעצמו יותר מר משאר אילנות כמ"ש
 במוספת (עירובין י"ח) על אמרם ז"ל אמרה ונה
 לפני הקב"ה יהיו מזונתי מרורי' כוונת . ובמה שעץ הזית
 מר הנה הענף העליון שוב יוהר מר מכל שאר ענפי
 הזית שכל טעם האילן מורגש ביותר בצמחים של ראש
 האילן שבשול החמה מביע לשם ביותר משום כך נקרא
 הענף העליון של זית אמיר ע"ש מרירותו המופלג .
 ויש עוד כדמות ראייה לזה ממה שדרשו ז"ל (שבת פ'
 ועוד בשאר מקומות) ששה חדשים בשמן המר (אבתר
 ב' י"ב) זה שמן זית שלא הביא שלישי ולכאורה יקשה
 היכן נרמו בשמן המר שהוא שלא הביא שלישי אם לא

שיהי' במזבן מלח המר לשון מרירות שלמי דרכם ז"ל
 אין מלח המר שם עצם כמו שהבינו המפרשים דהיינו
 של בושם הנקרא מור כמו ידי נטפו מור , אך הוא
 תאר של שמן והיינו שמן מר (ביפטר עהל) ואין השמן
 מר כ"א בעוד שלא הביא שלישי שעדיין לא נתבשל
 היטב ועדיין בו מרירות העץ וזה נריש בחוש בוחים
 הכבושים המלוחים (אלהסן) שהם זתים שנשרו מן
 האילן קודם זמנם שהם מרים ביותר וכיוצא בזה רוב
 שאר פירות שלא נתבשלו הם ג"כ מרורים אלא שהיית
 שלא נתבשל יותר מר מצד מרירות ענף :

ישם סגסן . נראה שהוא שם מיוחד לענפים
 מיוחדים של עץ המר יזה ג"כ מצד
 שלא מלאכותו כ"א אלל תמר כמו אעלה בתמר אחזה
 בסנסניו (שה"ש ז' ט') ולמה שלא נמצא תמונ
 הנפרד יתכן לומר שהוא מן השמות הבאים תמיד בל'
 רבים כמו עלומים בתולים שאין להם נפרד ושם סגסן
 מגזרת סגה שהוא קבוץ תוחים המעורבים וסבוכים
 זה בזה (בוש) והכפל מורה על רבוי ענפים
 הנאחזים בסבך (געבישע) והם לוחמים מן החמר
 בתחמיתו סביב נקראים בלשון חז"ל קורי דקלים שהם
 כמו קורי עכבים המסובכין זה בזה , ואותן הקורים
 של דקלים ראויין לאכילה . או שהוא מה שנקרא אללס
 ז"ל סבי דקלים מלשון סביב והיינו הגדלים סביבות
 הדקל ואפשר שסבי וקור ענין אחד . ויש עוד שם
 לענף החמר והוא שם כף או כפת כמו כפת
 חמרים (ויקרא כ"ג מ') נקרא בל' הש"ס לולב .
 והוא כולל הענף והעליון יחד . כי מצד שהוא כולו עליון
 יקרא עלה . ומצד שאין לאילן החמר ענפים אחרים
 וזלחו יקרא ענף . אבל כף הגחתו העלמית ע"ש שיש
 לכל עלה ועלה בית קבול ככף שכל עלה ועלה כפול
 לשנים על פני אורכם דבוקים מצד א' ופתוחים מצד
 השני והוא בית קבול שלהם וכל מי שיש לו בית קבול
 נקרא כף . כמו כף היד כפות זהב . ואמר כפות ל'
 רבים לפי רבוי העלים וכל עלה ועלה יקרא כף לשון
 יחיד ואין ענין כפות תמרים הנאמר כאן כענין עלי
 תמרים (נחמי' ח' ט"ו) כי עלי תמרים עלים
 פשוטים שטחיים כשאר עליון של שאר אילנות בלתי
 כפולים והם העלים התחתונים שכלולב שהם רחבים
 ביותר והפרי גדל ביניהם ולמעלה מהם נמשך הולב
 עם עליו הכפולים . וזה הכפל נקרא בל' הש"ס
 תיובת נחלקה החיזוק (סוכה ס"ג) מלשון תאומים .
 אלא

יריעות שלמה חלק ג יריעה נו

אלא שבראש הלולב יוצאין שוב שני עליון מן השדרה ומעלה או עלה א' כפול לשנים שמשום כך נחלקו מפרשי הש"ס מהו הנקרא תיומת לענין פסול והכשר וכלומר זה שאמרנו במשנה נחלקה התיומת פסול לאין תיומת כוון התנא אם לתיומת העליון שבראש הלולב שגופל עליו היטב לשון תיומת סתם? או אם לכל תיומת ותיומת שכל העליון. אבל הגל מודים שכל זה המחובר שכל עלה ועלה נקרא ג"כ תיומת :

יריעה נו

עשן קטור . שניהם מורים על אותו הגשם הדק האוירי העולה מן גשם הצוער או מן הגשם המחומם למעלה כי שניהם בין עשן בין קטור מתולדות האש . אלא שהעשן הוא סך חלקים שהגשם הצוער מורכב מהם . שעי' האש תחתה הרכבת הגשם ויתפרדו חלקי ההרכבה זה מזה ולרוב דקותם וקלותם הם עולים למעלה מחמת שהאוויר שסביבם כבד מהם ועי"כ נדחקים הם למעלה מן האויר הכבד והם נקראים עשן (רויך) ואש עשן עש המורה על הפסד הרכבת הדבר ודבקותו כמו כבדו אכלו עש ועלמי עששו ותמם כעש חמודו ונבנה מן עש עשן בתום גו"ן תאר האמנותי"ו כגו"ן ראשון ואחרון והיינו דבר הבא מהפסד ועשש הרכבת הגשם . והעשן לפי שיש בו חלקים מלחיים מן המלח היסודי של הגשם לפיכך הוא מר וחריף וגשם בעינים ומזיקים כשאר כל חומר חריף הנכנס בעינים . גם מראות העשן מחולפות שיש בו כמה מיני גוונים לבן שחור ופחוד כפי חלוק צבע חלקי הגשם שהעשן מורכב מהם ועמוד העשן כשהוא עולה ישר כלפי מעלה בלתי מתפצל לכאן ולכאן כדרכו תמיד או יכונה בשם רבמר או רבמרה כמו כתיבות עשן (שה"ש ג' ו') מלשון תמר , שמתפשט ישר למעלה כאילן תמר שגדל ישר למעלה וכן ואש ותמרות עשן (יואל ג' ג') . וכל הש"ס תהוה ועולה כמקל (יואל ל"ח) היונו עשן הקטרת שלפי שהי' נותן בו עשש מעלה עשן הי' עולה ישר כמקל . ומה שאמר סימרות לשון רבים לפי שהעשן אינו עמוד אחד כ"א קבוץ עמודים הרבה : אמנם שם קיטור . הנחתו על האדים והחלקים המימיים העולים מן גשם לח כשיוחס באור (דאמפף) כמו שאנו רואים בתבשיל

חס ולא כשמנערין אותו מן הקדרה אל הקערה שיוצא ממנו הכל בצורת עשן וכן הסבל היוצא מן המרתף לחוץ ותפוחי הב"ח בשעת החורף . וכן הסבל היוצא מן הימים והנחלים בצקר ובערב כולם יש להם צורת עשן ואינם עשן שהעשן הוא עצמות החלקים המלחיים שהגשם מורכב מהם בעצמותו שלפיכך יש להם טעם חריף כאמור . אבל הקיטור אינו כ"א חלקי המים הכבדים בגשם ע"כ המקרה ועי' שהגשם מתפשט ביותר ע"י חום האור עי"כ יתפתחו החלקים המימיים מתסגרותם ויעלו למעלה ע"י הרוח הכבד בהם כי הרוח הכבד משיאם למעלה אלא שאין נתפסים בחוש הראיה רק אחר שיבואו באויר הקר שעי' אויר הקר הם נעשים בוששים ומצומצמים זה בזה ומתבלים צורת עשן . ולפי שאינם כ"א חלקים מימיים אינם מזיקים לעינים כמו העשן . גם יש להם תמיד רק מראה א' שזה שלא כדרך העשן שיש לו הרבה מראות , גם העשן חס ויבש והקיטור חס ולא . שלפי שהעשן מורכב מחלקים היבשים של גשם שהם ג"כ בעלי מראות מתחלפות לכן הוא ג"כ יבש ומשונה במראות . והקיטור שהוא רק מחלקי מים פשוטים שאין להם רק מראה א' לכן הוא ג"כ לח ובעל מראה א' כמים . והוא הנקרא כל' הש"ס הכל שהנקרא כל' הכתוב קטור נקרא כל' הש"ס רבול . והוא מענין הכל הכלים שהוא דבר שאין בו ממש שם הקטור הוא יותר דק ורוחני מן העשן . ומה שאמר במקום אחד עלה קיטור הארץ כקיטור הכבשן (בראשית י"ט כ"ח) . ובמקום אחר אמר ויעל עשן הכבשן (שמות י"ט כ"ח) היינו לפי שזמן הכבשן יולאים גם עשן גם קיטור שניהם יחד שהכבשן הוא תנור ששורפין בו אש אבנים לסיד או כלי חרס לחים שיזרפו ויתקשו ע"י האור ומן העצים שמוליקין בו יוצא עשן ומן הלחות שבאבני הסיד והכלים הלחים יוצא קטור ולפי שהי' מהפכת סדס ע"י גפרית שהוא כשהות בוער אין עשן יוצא ממנו רק קיטור לפיכך אמר שם כקיטור הכבשן . אמנם בהר סיני שהי' ההר בוער כפשוטו בהעלאת עשן לפיכך אמר בו כעשן הכבשן :

משם קיטור , ענין הקערה של הקרבנות כמו והקטיר המזבחה , והקטירו בני אהרן והיינו הנחת הקרבן על האש לתכלית שיעלה ממנו קיטור לריח נחום . כי הקרבנות כולם בשמים לקים